

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดทำข้อมูลการท่องเที่ยวภาษาอังกฤษบนแอปพลิเคชัน ‘Mae Kampong Mobile Tour Guide’ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิด “ประเทศไทย 4.0”
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism)
3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)
3. หมู่บ้านแม่กำปอง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดประเทศไทย 4.0

ประเทศไทย 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบนวิสัยทัศน์ที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทางและสร้างแนวทางการพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

ดร. บวร เทศารินทร์ ได้อธิบายไว้ในบทความเรื่อง “ประเทศไทย 4.0 โมเดลเศรษฐกิจใหม่” ถึงวิวัฒนาการของการพัฒนาประเทศไว้ว่ามีการพัฒนาเป็นระดับตามความเจริญก้าวหน้าดังนี้

ยุคประเทศไทย 1.0 ซึ่งเป็นยุคทองของเกษตรกรรม เช่น ผลิตและขาย พืชไร่ พืชสวน สัตว์เลี้ยงเช่น หมู ไก่ ปลา เป็นต้น

ยุคประเทศไทย 2.0 เป็นยุคอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

ยุคประเทศไทย 3.0 เป็นยุคปัจจุบัน (2559) คือ เป็นยุคอุตสาหกรรมหนัก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ กลั่นน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น

ที่ผ่านมาประเทศไทยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยนโยบายต่างๆ พบว่า มีการอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงสุดเฉลี่ยถึง 7% ต่อปี แต่มาถึงหลังปี 2540 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงมาเป็น 3-4% ต่อปี เหตุผลสำคัญเพราะ ไทยไม่เคยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจอย่างจริงจังมาก่อน และไม่เคยมีการพัฒนาเทคโนโลยีของตัวเอง นอกจากนี้ แรงงานยังมีทักษะไม่ดีพอจนกลายเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำของโอกาส ด้วยเหตุนี้รัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการขับเคลื่อนของประเทศ ด้วยแนวคิดประเทศไทย 4.0 เพื่อผลักดันประเทศให้หลุดพ้นกับดัก 3 กับดักที่กำลังเผชิญ คือ

1. กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap)
2. กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap)
3. กับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา (Imbalance Trap)

ประเทศไทย 4.0 จะเป็นยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจจากที่กล่าวมาข้างต้นไปสู่ยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมหรือ Value-Based Economy โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น ดังนั้น การจะเป็นประเทศไทย 4.0 ได้นั้นประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนระบบใน 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ

- 1) เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบัน (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องร่ำรวยขึ้นและเป็นเกษตรกรแบบเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur)
- 2) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่มีอยู่และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Start ups ที่มีศักยภาพสูง
- 3) เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services
- 4) เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

ดังนั้นการที่จะพัฒนาประเทศให้ก้าวสู่ประเทศไทย 4.0 จะต้องพัฒนา กลไกขับเคลื่อน (Engines of Growth) ชุดใหม่ซึ่งประกอบด้วย

1) Productive Growth Engine

เป้าหมายสำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนประเทศไทยสู่ประเทศที่มีรายได้สูง (High Income Country) ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ กลไกดังกล่าว ประกอบไปด้วย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ การบริหารจัดการสมัยใหม่ และการสร้างคลัสเตอร์ทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา การพัฒนารูปแบบธุรกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม กิจกรรมร่วมทุนรัฐและเอกชนในโครงการขนาดใหญ่ รวมถึงการบ่มเพาะธุรกิจด้านเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการตอบโจทยความพยายามในการก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ที่ไทยกำลังเผชิญอยู่

2) Inclusive Growth Engine

เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์และเป็นการกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งที่เกิดขึ้น โดยกลไกนี้ ประกอบด้วย การสร้างคลัสเตอร์เศรษฐกิจระดับกลุ่มจังหวัด การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากในชุมชน การส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อตอบโจทยประเด็นปัญหาและความท้าทายทางสังคมในมิติต่างๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจ การส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเข้มแข็งและสามารถ แข่งขันได้ในเวทีโลก การสร้างงานใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การยกระดับขีดความสามารถ การเสริมสร้างทักษะและการเติมเต็มศักยภาพของประชาชนให้ทันกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และการจ่ายภาษีให้แก่ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดแบบมีเงื่อนไข (Negative Income Tax) เพื่อแก้ไขกับดักความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

3) Green Growth Engine

การสร้างความมั่งคั่งของไทยในอนาคต จะต้องคำนึงถึงการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบโจทยการหลุดออกจากกับดักความไม่สมดุลของการพัฒนาระหว่างคนกับสภาพ

แวดล้อม โดยกลไกนี้ประกอบด้วย การมุ่งเน้นการใช้พลังงานทดแทน การปรับแนวคิดจากเดิมที่คำนึงถึงต้นทุนได้เปรียบเรื่องต้นทุน (Cost Advantage) เป็นหลัก มาสู่การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้จากการลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นทั้งระบบ (Lost Advantage) หัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนากระบวนการผลิตให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด อันจะเกิดประโยชน์กับประเทศและประชาคมโลกด้วยในเวลาเดียวกัน

ทั้ง 3 กลไกขับเคลื่อน ประเทศไทย 4.0 ถือเป็นการปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ความมั่นคงอย่างมั่นคงและยั่งยืน เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจจากการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ ที่มีการลงทุนการวิจัยและพัฒนาตัวเองน้อยมาก มาเป็นการมุ่งเน้นพัฒนาการศึกษาของคนในประเทศ สร้างการวิจัยและพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจ ให้ไทยสามารถอยู่ได้ในศตวรรษที่ 21

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism - CBT)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยคนในชุมชนหรือเจ้าของพื้นที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นที่นิยมในหลายประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฟิลิปปินส์ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ กระบวนการความร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มสังคม (สุดถนอม ต้นเจริญ, 2560) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2559) ได้ระบุว่ารูปแบบของการจัดการโดยชุมชนถูกคาดหวังว่าจะเป็นวิธีการจัดการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่มีศักยภาพ เนื่องจากเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการจัดตั้งเครือข่ายที่เชื่อมโยงภายในและภายนอกชุมชนมากขึ้น

2.1 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดว่าเป็นการพัฒนาชุมชนในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ โดยมีหลักการดังนี้ (พจนา สวนศรี, 2546: 12-13)

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ
- 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
- 3) ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
- 4) ยกระดับคุณภาพชีวิต
- 5) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 6) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 7) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
- 8) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 9) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
- 10) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ต้องสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในบทบาทของตนเอง และรู้สึกว่าเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2.2 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้านได้แก่ (พจนานุกรม, 2546: 15)

1) องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม กล่าวคือ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดจนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2) องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชนหมายความว่าชุมชนต้องมีระบบสังคมที่เข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3) องค์ประกอบด้านการจัดการ นั่นคือ ชุมชนต้องมีกฎ-กติกา ในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ ตลอดจนมีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมและมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ หมายความว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวต้องมีลักษณะที่สามารถสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน รวมทั้งกิจกรรมที่สามารถสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

ลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการออกแบบการท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์ในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น แลกผู้มาเยือนและสมาชิกในชุมชนมีโอกาสที่จะพบและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำเที่ยวและบริการต่าง ๆ ดำเนินการโดยกลุ่มองค์กรชุมชน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ อาทิ ผู้ประสานงาน ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ครอบครัวโฮมสเตย์ ฝ้ายอาหาร ยานพาหนะ เป็นต้น

2.3 รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ กล่าวว่ารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

- 1) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวปกติของชุมชน
- 2) กิจกรรมศึกษาดูงานเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งมีทั้งการบรรยาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ผู้มาศึกษาดูงานได้เข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงาน
- 3) กิจกรรมจิตอาสาเป็นกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับอาสาสมัครที่ต้องการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2.4 ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์หลายๆ ด้านดังนี้ (สถาบันการท่องเที่ยวชุมชน มหาวิทยาลัยพายัพ)

1) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง และจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวมาพัฒนาชุมชน

2) การท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและร่วมกันกำหนดว่ามรดกวัฒนธรรมไหนที่สมควรนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และยังส่งผลให้คนรุ่นหลังในชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆไว้ต่อไป

3) การท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้พัฒนาตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆเพื่อให้เกิดทักษะใหม่ๆ

4) การท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจที่ดีของคนในชุมชน

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ Community Based Tourism นั้นเป็นการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่นและส่งผลให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในตนเองซึ่งยังสร้างรายได้เสริมจากรายได้หลักอีกด้วย

3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

3.1) ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. (2560) ให้คำนิยามความหมายของ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ดังนี้

“การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการพัฒนายอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่พิเศษ กล่าวคือ การท่องเที่ยวเป็นที่มาของรายได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตอันดีงาม และเป็นเครื่องมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้นได้แก่เจ้าของ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ”

คำนิยามดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับคำนิยามที่ องค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ World Tourism Organization (2016) ได้กำหนดไว้คือ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อความสมดุลด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจน ด้านสังคมและวัฒนธรรมของคนยุคปัจจุบันและต่อเนื่องไปถึงอนาคต สุตถนอม ตันเจริญ (2560) สรุปหลักการ และแนวคิดที่สำคัญ ของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามคำจำกัดความขององค์การการท่องเที่ยวโลก ดังนี้

1) การท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

2) การเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของคนในชุมชนนั้นๆ รวมไปถึงการเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน ตลอดจน การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับชุมชน

3) การสร้างความเจริญมั่งคั่ง ทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนควรก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นด้วย

3.2) หลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อุษาวดี พูลพิพัฒน์ (2545) สรุปหลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนี้

- 1) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ทั้งในส่วนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม และเน้นการทำธุรกิจในระยะยาว
- 2) ลดการบริโภคที่เกินความจำเป็นและการลดของเสีย ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวอีกด้วย
- 3) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม
- 4) บูรณาการการท่องเที่ยวกับแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- 5) ส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการทำลายอีกด้วย
- 6) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว
- 7) ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา
- 8) ฝึกอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้มีคุณภาพ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ
- 9) มีความรับผิดชอบต่อการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวสารที่ส่งถึงนักท่องเที่ยว นั้นต้องมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 10) ทำการวิจัยและติดตามผล เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่กล่าวไปแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของผู้นำเที่ยวท้องถิ่นก็เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. ข้อมูลเกี่ยวกับบ้านแม่กำปอง

4.1 ประวัติของหมู่บ้านแม่กำปอง (ธีรเมศ ขจรพิพัฒน์. 2560)

บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ท่ามกลางขุนเขา ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 50 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูง และเป็นภูเขาประมาณ 90% ของพื้นที่ทั้งหมด มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีลำธารไหลผ่านหมู่บ้าน และป่าไม้ที่สมบูรณ์ อากาศที่นี่ยัง

เย็นสบายตลอดปี บ้านแม่กำปอง หมู่บ้านเล็กๆ ก่อตั้งมาประมาณ 130 ปี ประชากรส่วนใหญ่ อพยพมาจากอำเภอดอยสะเก็ด เพื่อเข้ามา ทำสวนเมืองเป็นอาชีพ และตั้งบ้านเรือนบริเวณใกล้แม่น้ำลำห้วย สมัยก่อนมีดอกไม้ชนิดหนึ่ง ลักษณะดอกสีเหลืองแดง ขึ้นอยู่ตามริมแม่น้ำลำห้วย เรียกว่า ดอกกำปอง ดังนั้นชื่อของหมู่บ้าน จึงได้เรียกตามชื่อของ ดอกไม้รวม กับแม่น้ำ เป็นบ้านแม่กำปอง

ช่วงปี พ.ศ. 2519 เกิดเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง เกิดพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้บ้านแม่กำปองกลายเป็นพื้นที่ที่สับสนเพราะมีกลุ่มนักศึกษาจากหลายสถาบันในภาคเหนือที่ฝึกฝัพรรคคอมมิวนิสต์หนีมาหลบซ่อนตัวอยู่ในพื้นที่นี้ และมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อเวลาผ่านไป 10 ปี เหตุการณ์จึงสงบลง

บ้านแม่กำปองมีประชากรประมาณ 367 คนซึ่งเป็นคนเมืองหรือชาวล้านนาทั้งหมด และพูดภาษาเหนือ นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอาชีพปลูกเมือง ทำไร่ และทำสวนกาแฟ

การตั้งบ้านเรือนของชาวแม่กำปอง จะแบ่งออกเป็นปึกบ้านหรือปาง ซึ่งหมายถึง กลุ่มบ้านที่อยู่ละแวกเดียวกัน มีจำนวนทั้งสิ้น 6 ปาง ได้แก่ ปางนอก ปางกลาง ปางซอน ปางโตน ปางโน 1 และ ปางโน 2 ในปัจจุบันบ้านเรือนก็ยังคงเป็นบ้านไม้รูปแบบเดิม

รูปที่ 2.1-2.2 ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ที่บ้านแม่กำปอง

รูปที่ 2.3 สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้าน

รูปที่ 2.4 ลักษณะของบ้านเรือน

4.2 ที่ตั้งของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านแม่ลาย หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่
 ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านแม่รวม หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านธารทอง หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

4.3 การเดินทาง

การเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปถึงยังหมู่บ้านแม่กำปองทำได้หลายทางดังนี้

ออกจากตัวเมืองเชียงใหม่ วิ่งไปตามถนนสาย 1317 อ.สันกำแพง ระยะทาง 50 กิโลเมตร และห่างจากตัว อ.แม่ออน 20 กิโลเมตร และอีกเส้นทางหนึ่งผ่าน อ.ดอยสะเก็ด เลี้ยวขวาตรงสามแยกโป่งดิน ระยะทาง 51 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยางและเทคอนกรีต ดังนั้นสามารถเดินทางไปได้สะดวกสบายทุกฤดู และสามารถใช้พาหนะรถได้ทุกชนิด เข้ามาในหมู่บ้านแม่กำปอง

4.4 สถานที่ท่องเที่ยว

1) วัดคันธาราพุกา วัดนี้ถือเป็นวัดเดียวในหมู่บ้านแม่กำปอง ก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2473 ในยุคเดียวกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชน มีสถาปัตยกรรมแบบล้านนาโบราณ มีวิหารที่ทำด้วยไม้สักทองทั้งหลัง แกะสลักลวดลายอันวิจิตรงดงาม หน้าจั่วหลังคาวัดแกะสลักจากไม้สัก เป็นลวดลายแบบล้านนา เป็นงานสถาปัตยกรรมที่สำคัญของชุมชนบ้านแม่กำปอง ซึ่งวัดคันธาราพุกาแห่งนี้ยังถือเป็นวัดประจำหมู่บ้านแม่กำปองอีกด้วย หลังคาของวิหารไม้สักถูกปกคลุมไปด้วยมอสสีเขียวเต็มทั้งหลังคา บ่งบอกถึงสภาพความชื้นและอากาศที่เย็นตลอดทั้งปีของบ้านแม่กำปอง ลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมของภาคเหนือ โดยมีพระอุโบสถ ตั้งอยู่กลางน้ำ ส่วนวิหารหลังเก่าเป็นไม้ทั้งหลัง

รูปที่ 2.5 วิหารไม้สัก

รูปที่ 2.6 วิหารไม้สัก

รูปที่ 2.7 พระพุทธรูปในวิหารวัดคันธาราพุกษา

รูปที่ 2.8 หลังคาโบสถ์ที่เต็มไปด้วยมอส

2) โบสถ์กลางน้ำ (อุทกเสมา) งานสถาปัตยกรรมที่สำคัญของชุมชนเป็นโบสถ์ ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยปลูกไว้กลางน้ำ และมีน้ำเป็นโบเสมาในภาคเหนือเท่าที่พบยังเหลืออยู่ 2 แห่งคือที่อำเภอแม่แจ่ม และที่บ้านแม่กำปอง ในสภาพภูมิอากาศที่ยืน และมีความชื้นตลอดทั้งปี ทำให้บนหลังคาอุโบสถหลังเก่า ของวัดคันธาราพุกษา มีทั้ง ตะไคร่น้ำมอสและเฟิร์น ขึ้นอยู่เต็มไปทั่วบริเวณ ทั้งทางเดิน ตามที่ต่างๆ ทั่ววัด และอุโบสถของวัดคันธาราพุกษา ถือเป็นอุโบสถระดับ Unseen เลยทีเดียว เนื่องจากอุโบสถหลังนี้ตั้งอยู่กลางลำธารของสายน้ำแม่กำปองที่ไหลผ่านหมู่บ้าน เป็นสายน้ำธรรมชาติที่เกิดจากแหล่งต้นน้ำบนเทือกเขาสูง สาเหตุที่อุโบสถหลังนี้ตั้งอยู่กลางลำธารก็เนื่องมาจากดำริของท่านเจ้าอาวาสรูปแรกที่สร้างวัดคันธาราพุกษาที่ดำริให้สร้างอุโบสถตามพุทธหลักการคือมีลำน้ำล้อมรอบแทนโบเสมา เหมือนวัดโดยทั่วไป โบสถ์วัดคันธาราพุกษาแม้เก่าและอาจทรุดโทรมไปตามกาลเวลา แต่ยังคงความสวยงาม และมีมนต์ขลัง

รูปที่ 2.9 โบสถ์กลางน้ำ (ที่มา <http://www.painaidii.com>)รูปที่ 2.10 ภายในโบสถ์กลางน้ำ(ที่มา<http://www.painaidii.com>)

3) น้ำตกแม่กำปอง มีต้นกำเนิดมาจากดอยม่อนล้าน มีน้ำไหลผ่านน้ำตกตลอดทั้งปี รอบๆ น้ำตกแม่กำปองยังคงอุดมสมบูรณ์มากทั้ง ต้นไม้ โขดหิน ขยะต่างๆ ไม่มีให้เห็น ตลอดเส้นทางขึ้นจุดสูงสุดของน้ำตกจะพบว่าสิ่งแวดล้อมรอบตัว งดงามยิ่งนัก

รูปที่ 2.11 น้ำตกแม่กำปอง

4) จุดชมวิวกิวฝืน เป็นจุดชมวิวที่สูงจากระดับน้ำทะเล 1,517 เมตร เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ ที่ จช. 7 (ดอยล้าน) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ตั้งอยู่เขตรอยต่อระหว่าง จ.ลำปาง และ จ.เชียงใหม่ ในวันที่ท้องฟ้าเปิดสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้ถึง 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน หากมาจากทางหมู่บ้านแม่กำปอง จ.เชียงใหม่สามารถขับต่อไปยังหมู่บ้านป่าเหมี้ยง และ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จ.ลำปางได้ กิวฝืน มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี แต่ช่วงเดือนธันวาคม – มกราคม จะหนาวเย็นที่สุด นอกจากจะมีดอกนางพญาเสือโคร่งแล้ว หากเดินทางไปทาง อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ช่วงประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ก็จะมีดอกเสี้ยว ที่จะแข่งกันผลิบาน ออกดอกขาวโพลนไปทั่วทั้งภูเขา และมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ไปทั่วดอยล้าน ซึ่งสามารถขับรถชมดอกเสี้ยวบานได้ตลอดเส้นทาง แจ้ซ้อน-ป่าเหมี้ยง เป็นระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร กิวฝืน เป็นจุดชมวิวที่มีความสวยงามแห่งหนึ่ง นอกจากจะเห็นวิวของทั้ง 4 จังหวัด แล้ว เรายังจะได้เห็นธรรมชาติของป่าไม้ที่มีความสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำของหมู่บ้านแม่กำปอง นอกจากนี้ยังเป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้นและตกที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่ง

รูปที่ 2.12 จุดชมวิวกิวฝืน (ที่มา www.paijam.com)

5) **เส้นทางการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ** เส้นทางการเดินป่ามีทั้งหมด 4 เส้นทาง แต่ละเส้นทางก็มีความแตกต่างกันตรงพืชพรรณไม้ตลอดเส้นทางและระยะทางในการเดิน ซึ่งจะมีตั้งแต่เส้นทางสั้นๆ ไม่ไกลมากนัก ตลอดจนเส้นทางที่เรียกว่า Adventure ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่ชอบการผจญภัยแต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวจะสามารถเลือกเดินได้ตามความสนใจ ดังนี้

เส้นทางที่ 1 ใช้ระยะเวลาเดินไป - กลับ 2 ชั่วโมง เป็นทางระยะสั้น ระหว่างทางพันธุ์ไม้ให้ศึกษาหลายชนิด อาทิ ไม้กฤษณา ไม้คุ่มใหญ่ กล้วยไม้ ดอกเอื้องดิน รวมทั้งสมุนไพรชนิดต่างๆ พร้อมทั้งชมสวนเมี่ยงและกาแฟ นกและสัตว์ป่านานาชนิด

เส้นทางที่ 2 และ 3 มีการเดินคล้ายกันใช้เวลาในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ใน 1 วัน และ เดินขึ้นถึงยอดดอยม่อนล้านที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,700 เมตร สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้ถึง 3 จังหวัด คือ ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ ทัศนียภาพของป่าไม้และชมพระอาทิตย์ขึ้นระหว่างทางเดินก็จะพบกับพรรณไม้หลากหลายชนิดที่หาชมได้ยาก เช่น ดอกสะแกตดขาว (ช่วงเดือนมีนาคม) ดอกกุหลาบพันปี (ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงมีนาคม) ดอกนางพญาเสือโคร่ง หรือซากุระเมืองไทย รวมทั้งพืชสมุนไพรต่างๆ ตลอดจนนก และ สัตว์ป่านานาชนิด

เส้นทางที่ 4 ใช้เวลาในการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและสมุนไพรนานประมาณ 5 ชั่วโมงสำหรับไป และกลับอีก 5 ชั่วโมง ซึ่งนับว่าเป็นเส้นทางกึ่งผจญภัย ตลอดเส้นทางก็จะพบพืชพรรณไม้เฉพาะถิ่น สัตว์ป่าหายาก และความสมบูรณ์ของป่าไม้ รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าในแถบนั้น

สำหรับการจัดการเส้นทางการเดินป่านั้นทุกเส้นทาง ทางหมู่บ้านมีการกำหนดพื้นที่ในการเดินเที่ยวชมธรรมชาติ และนักท่องเที่ยวจะต้องเดินบนเส้นทางที่กำหนดไว้เท่านั้นเพื่อป้องกันการถูกทำลายจากการเที่ยวชม โดยมีผู้นำเที่ยวในชุมชนหรือมีคุณุเทศก์ เป็นผู้คอยดูแล และห้ามนักท่องเที่ยวเด็ด ตัด หรือเก็บดอกไม้ ต้นไม้ ในป่า ตลอดจนนำทรัพยากรในป่าทุกชนิดออกนอกพื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาต

4.5 รูปแบบการท่องเที่ยวในบ้านแม่กำปอง

นักท่องเที่ยวได้เป็นทางเลือกในการท่องเที่ยวทั้งหมด 3 รูปแบบ ด้วยกัน

1) **แบบไป - กลับ วันเดียว (one day trip)** กลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบนี้คือ กลุ่มคนไทยหรือชาวต่างชาติ ที่เข้ามาโดยไม่มีกำหนด หรือแจ้งให้กับหมู่บ้านไว้ล่วงหน้าซึ่งจะเข้ามาเพื่อเที่ยวชมธรรมชาติในหมู่บ้านเที่ยวชมกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนกลุ่มที่เข้ามาท่องเที่ยวบริเวณน้ำตก ซึ่งจะมีมากในช่วงวันหยุดช่วงปิดภาคเรียน และช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ ภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงเนื่องจากการเดินทาง สะดวกสบายจึงสามารถมาวันเดียวได้ ซึ่งกิจกรรมสำคัญในรูปแบบนี้จะอยู่ที่การท่องเที่ยวน้ำตกและเดินป่าระยะสั้น เพื่อชมสวนสมุนไพร เป็นต้น

2) **แบบทัศนศึกษา** เน้นการศึกษาเรียนรู้ ฐานการจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน กลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบนี้ก็คือ นักศึกษา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนกลุ่มองค์กรต่างๆ รวมถึงหมู่บ้านท่องเที่ยวอื่นๆ ที่สนใจเข้ามาศึกษาฐานศึกษาระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การจัดการทรัพยากรป่าไม้ สมุนไพร กลุ่มอาชีพต่างๆ ในหมู่บ้าน เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งเรื่องการจัดการกองทุนหมู่บ้าน

3) **แบบมาพักค้างคืน (homestay)** กลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบนี้คือ กลุ่มคนไทยหรือชาวต่างชาติที่ติดต่อผ่านบริษัททัวร์ หรือติดต่อผ่านเข้ามา โดยมีการแจ้งเข้ามาก่อนล่วงหน้าในการจองที่พัก ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะทราบก่อนเข้ามาพักว่ารูปแบบการพักจะเป็นอย่างไร โฮมสเตย์ คืออะไรซึ่ง

ส่วนใหญ่จะเข้ามาเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ศึกษาธรรมชาติซึ่งจะมีกิจกรรมที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเลือกชม มีการเดินป่าสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ชมนก ชมดอกไม้ในป่าสมุนไพร มีการฝึกทำอาหารร่วมกับเจ้าของบ้าน มีพิธิบายศรีสู่ขวัญ ชมการแสดงฟ้อน ดนตรีพื้นเมือง ทำบุญตักบาตร การปลูกต้นไม้ในหมู่บ้าน รวมทั้งการร่วมเรียนรู้ในช่วงที่มีเทศกาลประเพณีของชุมชน เช่น ปีใหม่เมือง หรือวันสงกรานต์ งานตานก๋วยสลาก เป็นต้น

4.6 ผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้าน

1) **เมี่ยงและการแปรรูป** เมี่ยง ก็คือใบชาหมักนั่นเอง ใบเมี่ยงแต่ละช่วงเวลาจะมีคุณภาพที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ

1.1) ในช่วงเดือนเมษายนถึงต้นเดือนมิถุนายน การเก็บเกี่ยวในช่วงนี้เรียกว่า “เมี่ยงต้นปี” หรือ “เมี่ยงหัวปี” ใบเมี่ยงจะมีลักษณะแข็งและใบมีขนาดเล็ก สีเขียวเข้ม มีรสชาติฝาดกว่าช่วงอื่น เพราะได้รับปริมาณน้ำฝนน้อย

1.2) ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงต้นเดือนสิงหาคม การเก็บเกี่ยวช่วงนี้ เรียกว่า “เมี่ยงกลางปี” ผลผลิตมีใบขนาดใหญ่และมีสีจางอ่อนกว่าเมี่ยงหัวปี

1.3) ในช่วงปลายเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม การเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงนี้เรียกว่า “เมี่ยงซอย” เป็นผลผลิตในช่วงท้ายฝน ทำให้ใบเมี่ยงมีลักษณะขนาดคล้ายเมี่ยงกลางปี และให้ผลผลิตที่มีรสชาติดีกว่าในช่วงอื่นใบเมี่ยงช่วงนี้จะมีคุณภาพดีที่สุดในช่วงที่ต้องการของตลาด

1.4) ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม การเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงนี้ เรียกว่า “เมี่ยงเหมย” เป็นผลผลิตในช่วงฤดูหนาวใบเมี่ยงจะมีขนาดค่อนข้างเล็ก มีสีเขียวอมเหลือง และให้ผลผลิตน้อยกว่าในช่วงอื่น

รูปที่ 2.13 เมี่ยง หรือ เหมี่ยง (ที่มา www.chiangmaiworlheritage.net)

2) **กาแฟและการแปรรูป** พันธุ์กาแฟที่ปลูกในชุมชน เป็นพันธุ์อาราบิก้า โดยการส่งเสริมของโครงการหลวง ใช้เวลาปลูก 2 ปี ก็สามารถเก็บผลผลิตได้ นิยมเก็บผลผลิตในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม ช่วงหน้าฝนเป็นช่วงของการดูแลดิน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนพฤศจิกายน ขั้นตอนการผลิตกาแฟของหมู่บ้าน หลังจากที่ได้ปลูกคือ เก็บเมล็ดกาแฟสด จากนั้นนำไปโม่เปลือกที่เป็นสีแดงออก แล้วนำไปหมักไว้ 1 คืน ล้างเมือกออกจนสะอาด แล้วนำไปตากจนแห้ง ขั้นตอนต่อไปคือ โม่เอากะลาออก นำไปคั่ว และนำไปบรรจุหีบห่อสำหรับขายต่อไป ปัจจุบันการผลิตกาแฟเป็นอีกหนึ่งอาชีพเสริมรองจากการเก็บเมี่ยงที่สร้างรายได้จำนวนมากให้กับชุมชน

รูปที่ 2.14-2.15 ผลิตภัณฑ์กาแฟกำปอง

3) **งานจักสาน** ชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเครื่องจักสานของหมู่บ้าน ร่วมกันผลิตผลงานผลิตภัณฑ์หลากหลายชนิดตามภูมิปัญญาของคนในชุมชน เช่น ตะกร้า, หมวก และโต๊ะ เก้าอี้ต่างๆ ที่ทำจากไม้ไผ่ ทุกอย่างทำด้วยมือ จึงถือว่าเป็นสินค้าหัตถกรรม ปัจจุบันถือว่ากลุ่มจักสานสามารถสร้างรายได้และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

4.7 หมู่บ้านโฮมสเตย์

บ้านแม่กำปอง ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อย่างเต็มรูปแบบ นายพรหมมินทร์ พวงมาลา ได้ให้สัมภาษณ์ถึงความเป็นมาของการเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ดังนี้

ในปลายปี พ.ศ. 2543 นายพรหมมินทร์ พวงมาลา ซึ่งเป็นพ่อหลวงบ้านแม่กำปองในขณะนั้น เห็นว่าชาวบ้านที่นี้ค่อนข้างยากจน มีรายได้แค่ช่วงฤดูเก็บเกี่ยวเท่านั้น ถ้าหากไม่ถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวชาวบ้านก็จะมีรายได้ ประกอบกับได้ไปดูงานในพื้นที่ต่างๆ หลายพื้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชนที่จัดโดยภาครัฐ จึงเกิดความคิดว่าหมู่บ้านแม่กำปองมีศักยภาพ ที่จะพัฒนาให้เป็น หมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่ในพื้นที่ ที่โอบล้อมไปด้วยภูเขาและมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ จึงได้ปรึกษากันระหว่างกลุ่มผู้นำของหมู่บ้านและเริ่มต้นด้วยการจัดประชุมชาวบ้าน จัดทำเวทีชาวบ้านเสนอให้มีจัดตั้งเป็น หมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลักษณะของโฮมสเตย์ขึ้นโดยเริ่มเปิดดำเนินการในเดือนเมษายนปี 2542 มีชาวบ้านเข้าร่วมโครงการในระยะแรกจำนวน 5 หลังคาเรือน และมีการเปิดตัวอย่างเป็นทางการในวันที่ 10 ธันวาคม 2543 มีการบริหารโดยประธานกลุ่มโฮมสเตย์จะกำหนดให้บ้านแต่ละหลังปรับปรุงความสะอาดเหมาะที่จะต้อนรับลูกค้า ประธานจะเป็นศูนย์กลางรับจองจากนักท่องเที่ยวแล้วแจกจ่ายไปยังบ้านที่เข้าร่วมโครงการ โฮมสเตย์แต่ละหลัง และรายได้ที่ได้จากการเข้าพักก็จะถูกหักไว้จำนวนหนึ่งเพื่อใช้บริหารจัดการกลุ่ม เมื่อชาวบ้านหลังอื่นๆที่ยังไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มเห็นว่าบ้านที่เข้าร่วมกลุ่มมีรายได้อย่างต่อเนื่องจึงสมัครเข้าร่วมกลุ่มมากขึ้น ปัจจุบันมีบ้านที่สามารถให้บริการในลักษณะของโฮมสเตย์ทั้งหมดจำนวน 20 หลัง ซึ่งบางหลังก็ให้บริการ 2 แบบคือ แบบโฮมสเตย์และแบบบ้านพักรายวัน ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชน

ในปี 2547 หมู่บ้านแม่กำปองได้รับรางวัลที่ 2 ของระดับประเทศในการแข่งขันการประกวดผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ (OTOP) จึงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากขึ้นประกอบกับหมู่บ้านกำปองมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพอากาศเย็นสบายตลอดปี จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาเยี่ยมชมอยู่ตลอดมาและนับวันจะได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งชาวต่างชาติที่นิยมเดินทางมาสัมผัสวิถีชีวิตที่ยังคงเป็นแบบดั้งเดิม และการเดินทางที่สะดวก ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่มากเกินไป

รูปที่ 2.16 ป้ายแสดงสมาชิกโฮมสเตย์

รูปที่ 2.17 ป้ายแสดงสมาชิกโฮมสเตย์

รูปที่ 2.18 ตัวอย่างห้องนอนในโฮมสเตย์

รูปที่ 2.19 ภายในโฮมสเตย์

รูปที่ 2.20 ภายในโฮมสเตย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลลักษณ์ ชัยดีและคณะ (2016) ได้พัฒนาแอปพลิเคชัน สำหรับสื่อการท่องเที่ยวบน แอนดรอยด์ สำหรับประชาสัมพันธ์ นำเสนอข้อมูล และนำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพระธาตุ 9 จอม จังหวัดเชียงราย ซึ่งได้ทดสอบการใช้งานกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งผู้ใช้งานให้คะแนน ความพึงพอใจด้านความสะดวกสบายมากที่สุด

ในขณะที่ วิริยา สิบบุญเรือง (2016) ได้ศึกษาแนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยด้วยแอปพลิเคชัน “Sukhothai Kingdom Tour Guide” มาให้นักท่องเที่ยวใช้งานในระหว่างการท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวมีความรู้และเข้าใจ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชาวสุโขทัย และมีความประทับใจในการใช้แอปพลิเคชัน เพื่อการท่องเที่ยวด้วยมากที่สุด

งานวิจัยที่กล่าวไปแล้วข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิษญา นิลรุ่งรัตนา (2014) ซึ่งได้ พัฒนาแอปพลิเคชันแบบอินเทอร์เน็ตสำหรับไอแพดเพื่อแนะนำการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ โดยเป็น การบูรณาการสิ่งที่คนที่เดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองต้องการ โดยผู้ใช้งานสามารถเขียนบทความเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว ให้ข้อเสนอแนะให้กับผู้ร่วมใช้แอปพลิเคชันคนอื่นๆทำให้ข้อมูลที่ปรากฏในแอปพลิเคชันเป็นข้อมูล ที่เป็นปัจจุบันเสมอ

นอกจากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว สมเกียรติ ช่อเหมือนและคณะ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การ พัฒนาแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์พกพาสำหรับการท่องเที่ยว เพื่อช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทาง ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี โดยการตรวจสอบข้อมูลและวิถีโอของสถานที่ท่องเที่ยวก่อนตัดสินใจเลือก รายการสถานที่ท่องเที่ยว โดยแอปพลิเคชันสามารถช่วยหาเส้นทาง หาระยะทาง ตลอดจนถึงลำดับสถานที่ ท่องเที่ยว ซึ่งแอปพลิเคชันสามารถทำงานได้ดีและผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อแอปพลิเคชันในระดับที่ดี